

Opetus- ja kulttuuriministeriön kirjaamo
kirjaamo@minedu.fi

Lausuntopyyntö OKM/32/040/2015

JYVÄSKYLÄN KAUPUNGIN LAUSUNTO EHDOTUKSESTA MUSEOPOLIITTISEKSI OHJELMAKSI

Jyväskylän kaupungin kulttuuri- ja liikuntalautakunta on käsitellyt ehdotusta museopoliittiseksi ohjelmaksi kokouksessaan 14.6.2017.

Kokonaisuudessaan ehdotus museopoliittiseksi ohjelmaksi linjaa hyvällä ja kestäväällä tavalla museoalan kehittämissuuntia ja keskeiset menestystekijät vuoteen 2030. Tavoitteena on vahvistaa museoiden yhteiskunnallista asemaa ja niiden aktiivista toimintaa ihmisten ja yhteisöjen kanssa yhteiskunnallisesti merkittävien ja ajankohtaisten teemojen parissa. Museoiden täytyy tuntea asiakkaansa ja yhteisönsä menestyäkseen paremmin. Tavoitteena kohtaamiset ja kumppanuudet -kehittämiskokonaisuudessa tuodaan keskeisenä esille paitsi museoiden asiantuntijan rooli myös hyvinvointiin liittyvät tekijät, kuten osallisuus ja yhteisöllisyys sekä vapaaehtoistoiminta kulttuuriperinnön parissa.

Tärkeää on, että ohjelmassa kiinnitetään huomio myös osaamisen vahvistamiseen museoalalla ja samalla tunnistetaan moniammatillisuuden tarve. Osaamisen tarveselvityksen teko vuoteen 2020 mennessä luo hyvän pohjan kehittämiselle. Keskeistä myös museon ylläpitäjän näkökulmasta on, että museossa tunnistetaan, mitä osaamista menestyvä museo tarvitsee.

Museotyön perusta, museoiden kokoelmat, on yksi ohjelman kehittämiskokonaisuuksista. Huomio kiinnitetään kokoelmatyön tavoitteisiin ja siihen, että laadukas kokoelmatyö edellyttää syvää asiantuntijuutta ja yhteistyötä. Museot eivät yksin määrittele kulttuuriperintöä, vaan tavoitteena on, että ihmiset ja yhteisöt osallistuvat merkityksellisen kulttuuriperinnön määrittelyyn.

Kokoelmien tulee olla paremmin saavutettavissa ja niiden liikkuvuutta tulee edistää. Museoissa tulee olla valmius muuttaa toimintatapoja ja näin tapahtuukin jo. Myös kokoelmien säilytystiloihin, konservointiin ja

toimivaan kokoelmahallintajärjestelmään kiinnitetään huomio. Museon ylläpitäjän näkökulmasta on tärkeää avata myös tätä osaa museotyöstä. Toimenpide-ehdotuksissa museoita kannustetaan

keskitettyjen kokoelma- ja konservointitilojen käyttöönottoon ja kokoelmien säilyttämiseen ekologisesti kestäväällä tavalla. Jyväskylän kaupungin museopalveluissa näin on toimittu toteuttamalla museoiden yhteinen kokoelmakeskus vanhaan opetushallirakennukseen ja havaittu keskittämisestä sekä merkittäviä tilallisia että toiminnallisia hyötyjä.

Digitaalisuutta pidetään museopoliittisessa ohjelmassa mahdollisuuksien avaajana. Kokoelmat ja tietovarannot saadaan paremmin saavutettaviksi ja käyttöön. Ohjelma näkee tärkeänä kehittää asiakaslähtöisiä digitaalisia palveluja – olemaan läsnä siinä ympäristössä, missä yleisöt ovat. Tärkeää on, että digitalisaatio ulotetaan myös hallinnon, osaamisen ja talouden aloille. Tämä tarkoittaa esimerkiksi aineistojen avointa jakelua, kun aiemmin asiakas on maksanut siitä, että on saanut museoaineistoja käyttöönsä. Avoimen tiedon periaate on tärkeä, mutta haastaa samalla pohtimaan uusia keinoja museoiden oman toiminnan tuottojen saamiseksi ja rahoituspohjan laajentamiseksi. Toimenpide-ehdotuksissa nostetaan esille aineistojen käyttöön liittyvät tekijänoikeudet ja henkilötietolakiin liittyvät asiat. On tärkeää, että tekijänoikeuskustannuksiin osoitetaan museoille riittävästi varoja.

Museopoliittisessa ohjelmassa museot nähdään merkittävänä voimavarana paikallisesti, alueellisesti ja kansallisesti. On hyvä, että ohjelma kiinnittää huomion museoiden ylläpitäjien tavoitteiden huomioimiseen. Ylläpitäjien strategisten tavoitteiden tulee heijastua myös museon toimintaan. Toimenpide-ehdotuksissa ”museoiden ylläpitäjiä kannustetaan kehittämään museoita toiminta-alueensa voimavarana ja luomaan hallinnonalat ylittävää yhteistyötä ja kumppanuuksia” ja toisaalta tavoitteena on, että ”kunnat ja muut museoiden ylläpitäjät sitoutuvat museoidensa toimintaedellytysten kehittämiseen ja hyödyntävät niitä strategisina voimavaroina ja alueiden elinvoimaisuuden edistäjinä”. Molemmat toimenpide-ehdotukset ovat tärkeitä ja niiden suuntaan on tehty ja tehdään edelleen töitä muun muassa laatimalla Jyväskylän kaupungille kulttuurisuunnitelmaa ja etenemällä museotoiminnan kehittämisessä museoiden palveluverkkoselvityksen (2016) mukaisesti. Päämääränä on selkeä profiloituminen ja suuremmat toimintayksiköt.

Ohjelmassa merkittäväksi kehittämiskohteeksi esitetään alueellisen ja valtakunnallisen museotoiminnan vastuiden, rakenteiden ja rahoituksen uudistamista. Uudistuksessa otetaan huomioon tuleva kunta- ja maakuntarakenne. Tällä hetkellä maakuntamuseona toimiva Keski-Suomen museo ja aluetaidemuseona toimiva Jyväskylän taidemuseo saavat alueellisen tehtävänsä hoitamisesta Keski-Suomessa korotettua valtionosuutta.

Museopoliittisessa ohjelmassa esitetään, että jatkossa maakunnassa toimii yksi alueellinen vastuumuseo. Tarkoituksena on koota kulttuuriperintöön ja taiteeseen liittyvät alueelliset tehtävät pääsääntöi-

sesti yhden ylläpitäjän tuotettavaksi. Jyväskylässä ja Keski-Suomessa

Jyväskylän kaupungin museopalvelut (Keski-Suomen museo ja Jyväskylän taidemuseo) vastaa jo tällä hetkellä alueellisista asiantuntija- ja kehittämistehtävistä, jotka museopoliittinen ohjelma määrittelee alueellisen vastuumuseon tehtäviksi. Suurempana yksikkönä alueellinen vastuumuseo on vahvempi toimija, ja samalla voidaan varmistaa laajapohjaisempi asiantuntijuus.

Ehdotuksessa museopoliittiseksi ohjelmaksi alueellisen vastuumuseon tehtäviä ovat alueellisen museotyön kehittäminen, kulttuuriympäristön asiantuntijatehtävät ja kulttuuriperinnön, taiteen ja visuaalisen kulttuurin kehittämis- ja asiantuntijatehtävät. Parannusta aiempaan on se, että jatkossa valtiosuusjärjestelmän mukainen rahoitus määräytyy niiden tehtäväkokonaisuuksien perusteella, joista alueellinen vastuumuseo vastaa. Tehtäväkokonaisuuksista sovitaan vuoropuhelussa ylläpitäjän kanssa. On tärkeää, että museolakiin kirjataan vastuumuseon tehtävät ja että myös kulttuuriympäristöön liittyvät tehtävät asiantuntijatehtävät näkyvät laissa. Tärkeää on myös se, että ohjelmassa on kiinnitetty huomio selkeään työnjakoon ja yhteistyöhön muiden toimijoiden kanssa. Tämä korostuu erityisesti kulttuuriympäristöön liittyvissä tehtävissä (vastuumuseo, muut alueen museot, kunnat, maakunta, Museovirasto).

Valtakunnallisia erikoismuseoita esitetään ohjelmassa korvattavaksi valtakunnallisilla vastuumuseoilla. Suomen käsityön museo valtakunnallisena erikoismuseona on yksi Jyväskylän kaupungin museopalvelujen kolmesta museosta. Paitsi, että valtakunnallisella vastuumuseolla on vastuu oman toimialansa kulttuuriperinnöstä ja alan kehittämisestä, se on aina myös paikallinen toimija omassa yhteisössään. Näin Suomen käsityön museo on toiminut. Ohjelma edellyttää selkeää profiloitumista ja keskittymistä valtakunnallisessa toiminnassa valittuihin painopisteisiin ja niiden toteutumiseen seuraamiseen. On hyvä, että myös valtakunnallisten vastuumuseoiden rahoitusta kehitetään nykyistä vahvemmin tehtäväperusteisesti ja että valtakunnallisten vastuumuseoiden asiantuntija- ja kehittämistehtävistä sekä museoiden nimeämisestä tullaan säättämään museolaisissa.

Ehdotuksessa museopoliittiseksi ohjelmaksi on hieman ylimalkaisesti tuotu esille muiden ammatillisesti hoidettujen museoiden, kuten paikallisten museoiden ja erikoismuseoiden osuus. Uudistuva, vahva ja vaikuttava museokenttä -kehittämiskokonaisuudessa nämä ammattimuseot jäävät lähes huomiotta. Niiden roolia voisi avata ohjelmassa selkeämmin. Niitä paremmin ohjelmassa tuodaan esille vapaaehtoisvoimin hoidettavat paikallis- ja kotiseutumuseot, jotka tarjoavat ihmisille ja yhteisöille mielekkään tavan toimia kulttuuriperinnön parissa.

Museoiden rahoitusta käsitellään kehittämiskokonaisuudessa Kestävyyttä ja joustavuutta rahoitukseen. Ohjelmassa todetaan, että museot ovat kulttuuriperinnön asiantuntijoita ja merkittävä aluetaloudellinen voimavara. Vaikka museot itse eivät tästä aina hyödy talou-

dellisesti, ne tuovat välillisesti huomattavia tuloja sijaintipaikkakunnalleen. Museoiden perusrahoitus on tarkoitus edelleenkin kattaa julkisin varoin, mikä turvaa museotyölle tärkeän pitkäjänteisyyden ja niin kuin ohjelmassa todetaan ”julkinen perusrahoitus tukee museoiden tehtävää moniarvoisen ja demokraattisen yhteiskunnan rakentamisessa”. Tavoitteena on kuitenkin rahoituspohjan laajentaminen.

Museot tarjoavat jo nyt yli sektorirajojen meneviä palveluja muun muassa varhaiskasvatukseen ja opetukseen sekä sosiaali- ja terveys-puolelle, mutta näiden palvelujen kustannuksista vastaa museo-palvelut itse. Museoiden tarjoamien asiantuntijapalveluiden tuoteistaminen on merkittävä haaste museoille ja edellyttää – niin kuin ohjelmassa todetaan – uudenlaisen ansaintalogiikan kehittämistä.

Museotoiminta koostuu monista osa-alueista, joiden perustana ovat museoiden kokoelmat. Museopoliittinen ohjelma ei nosta erillisinä kehittämiskokonaisuutena esiin esimerkiksi näyttelytoimintaa tai museopedagogiikkaa. Museopoliittisen ohjelman johdannossa syy tälle valinnalle on hyvin perusteltu. Työryhmän näkemyksen mukaan näiden kehittäminen tapahtuu osana museotoiminnan kokonaisvaltaista kehittämistä hyödyntäen museopoliittisen ohjelman linjauksia.

JYVÄSKYLÄN KAUPUNKI

Eino Leisimo
Toimialajohtaja
Sivistyksen toimiala